
Dr. Salát Gergely*

Szerzetesek és káderek – valláspolitikai a mai Kínában

A hivatalos kínai nyilatkozatok szerint a vallások ma virágkorukat élik a Kínai Népköztársaságban. S valóban: az elmúlt negyed évszázadban a magukat hívőnek vallók száma dinamikusan emelkedett, számtalan régi templomot és kolostort felújítottak, egyre több a pap és a szerzetes, jó néhány szerzetesi főiskola, papnevelde létesült, s a legtöbb hívőnek nem kell tartania attól, hogy vallásossága miatt hátrány érheti. Az egyházak képviselői a politikai testületekben is helyet kaptak, igaz, csak a névleges hatalmú szervezetekben. A vallásszabadság az egyik olyan területe az emberi jogoknak, amelyen Kína valóban hatalmas előrehaladást ért el. Ugyanakkor ez a szabadság nem teljes: a vallási csoportok nem autonóm közösségek, az állam felügyeli, és esetenként korlátozza őket; egyes csoportok pedig illegálisak, ezeknek súlyos üldöztetésben is részük lehet.

Egységes kínai valláspolitikáról nem beszélhetünk. Mint oly sok más életterületen is, a törvényes és törvénytelen, az engedélyezett és tiltott szféra között a vallások kezelésében is széles átmeneti sáv húzódik, s a vallások a tevékenységük bizonyos részeit ebben a szürke zónában végzik. A határokat gyakran a helyi vallásügyi vagy közbiztonsági hivatalnokok húzzák meg. A következőkben a mai kínai valláspolitikai előzményeit, jogi kereteit és jellegzetességeit ismertetjük vázlatosan.

Előzmények

A császárkori Kínában a vallások helyzetére az volt a jellemző, hogy a vallások, vallásos közösségek alá voltak rendelve az államnak. A hagyományos kínai világmépben az állam hatásköre univerzális: a császár és a bürokrácia hatalma a világ és az élet minden területére kiterjed, nem létezik olyan életszféra, amely ne lenne alárendelve az állami akaratnak. Természetesen a valóságban az államnak nem volt megfelelő apparátusa minden életterület ellenőrzésére, de elvileg – ha

* *A szerző sinológus, az ELTE BTK Kelet-ázsiai Tanszékének oktatója*

úgy látta jónak – mindenbe beleszólhatott. Jellemző, hogy a császári hatalom még az égi szférára is kiterjedt: a császár istenségeket nevezhetett ki, vagy mozdíthatott el, hitvitákban dönthetett, s személyes kapcsolatban állt az Éggel. Az államtól független egyház gondolata – a buddhizmus elterjedésének első évszázadai kivételével – nem merült fel.

Ez a hozzáállás maradt jellemző a modern Kínában is. A vallási csoportok nem önmaguk jogán létező közösségek, hanem csak az állam jóváhagyásával és ellenőrzésével létezhetnek. Azt, hogy mi számít elfogadott vallásnak és egyháznak, nem valamiféle objektív kritériumrendszer, hanem az állami szervek önkényes döntése határozza meg. A vallás szabad gyakorlásának joga is az államtól ered: az nem az ember veleszületett joga, hanem az állami akarat függvénye, s a vallásszabadságot a hívők az államtól kapják egyfajta – visszavonható – kedvezményként.

A maói örökség

Amikor 1949-ben a Kínai Kommunista Párt (KKP) egész Kínában hatalomra jutott, a vallások már jó ideje visszaszorulóban voltak az országban. A dinasztikus válság, a nyugati behatolás, a tudományos világkép terjedése, a modernizáció és a folyamatos beháború eredményeként a vallási élet lehanyatlott, így a vallások nem képviseltek túl nagy erőt. Az intézményes vallások közül a *buddhizmus* rendelkezett a legnagyobb befolyással, Kína-szerte körülbelül 40 ezer buddhista kolostor, szentély, kegyhely állt, amelyekben összesen körülbelül 500 ezer szerzetes és apáca élt, s az 1953-ban megalakult Kínai Buddhista Szövetség önmagát százmillió buddhista hívő képviselőjének tartotta³⁰. 1949-ben 20 ezer *taoista* templomot és kolostort tartottak

30 China Handbook Editorial Committee (ed.): Life and Lifestyles. (China Handbook Series.) Beijing, Foreign Languages Press, 1985, 190. o. Pong és Caldarola a buddhista templomok számát ennél jóval többre, 200.000-re teszi (Pong, Raymond-Caldarola, Carlo: „China: Religion in a Revolutionary Society.” In Carlo Caldarola (ed.), Religions and Societies: Asia and the Middle East. Berlin, Mouton Publishers, 1982, 554. o. A szerzetesek számára vonatkozó adatok egész biztosan pontatlanok, a kínai források ugyanis ugyanezeket a számokat adták meg 1950-ben és az 1960-as években is, az időközben lezajlott óriási társadalmi változások, vallásellenes kampányok és számos szerzetes elmenekülése ellenére.

számon 40 ezer szerzetessel és apácával.³¹ (A taoizmus és a népi vallások egybemosódása miatt a taoista hívők számát lehetetlen megbecsülni.) A tíz *muizmán* nemzeti kisebbség (akiknek mintegy felét a *huik*, azaz a mozlím vallású han kínaiak tették ki) összlétszáma 8 millió fő volt.³² Egy 1946-os felmérés szerint Kínában 3.270.000 *katolikus* élt³³, s egy másik, a kommunista hatalomátvétel előtt nem sokkal készített felmérés a *protestánsok* számát 700 ezerre tette.³⁴ A két keresztény felekezetet összesen 6 ezer külföldi hittérítő és 10 ezer kínai egyházi alkalmazott szolgálta ki. A keresztények 400 elemi és középiskolát, 16 főiskolát és egyetemet, valamint 320 kórházat tartottak fenn, amelyek évente körülbelül 350.000 beteget láttak el.³⁵ Emellett a „*népi vallások*” gyakorlatilag az egész falusi népesség életére kisebb-nagyobb hatással voltak. A vallások erejét csökkentette, hogy a keresztényeken kívül nem rendelkeztek országos szervezettel vagy hierarchiával, a kolostorok, templomok egymástól elszigetelten működtek.

A maói valláspolitikai elvben arra a marxista alaptételre épült, hogy a kommunizmus eljövetelel a vallások maguktól elhalnak, hiszen megszűnnek azok az osztályok, amelyek a fenntartásukban érdekeltek. Emiatt nincs szükség a vallások betiltására, üldözésére, erőszakos felszámolására. Maga *Mao* egyik híres 1957-es beszédében a vallások problematikáját a „népen belüli ellentmondások” közé sorolta, vagyis azon kérdések közé, amelyeket nem erőszakkal, hanem szelíd eszközökkel kell megoldani.³⁶

31 *China Handbook Editorial Committee, i. m. 196. o.*

32 *Stockwell, Foster: Religion in China Today. Beijing, New Works Press, 1993, 139. o.*

33 *China Handbook Editorial Committee, i. m. 208. o.*

34 *China Handbook Editorial Committee, i. m. 208, 214. o.*

35 *Pong-Caldarola, i. m. 554. o.*

36 „Nem alkalmazhatunk adminisztratív módszereket például a vallás lekiijeztésénél, nem kényszeríthetjük az embereket arra, hogy ne legyenek hívők. [...] Az ideológiai kérdéseket, a népen belüli valamennyi vitás kérdést csak demokratikus módszerek útján – a vita, a bírálat, a meggyőzés és a nevelés módszerével lehet megoldani; nem oldhatók meg a kényszer és a ledorgálás módszereivel.” *Mao Ce-tung: A népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról. (1957. febr. 27-én mondott beszéd a KNK legfelsőbb Államtanácsának kibővített ülésén, javított, kiegészített változat.) Budapest, Kossuth, 1957, 13-14. o.*

Mindennek ellenére röviddel a kommunista hatalomátvétel után megkezdődött a vallási élet ellehetetlenítése, a vallások „maguktól való” elhalásának siettetése. Az 1949-52-es földreform során a kolostoroktól elkobozták földjeiket, ezzel megfosztva őket anyagi alapjaiktól. A külföldi keresztény hittérítőket kiutasították, a kínai keresztény közösségeket elvágta külföldi támogatóiktól. A kegytárgyakra büntetőadókat vetettek ki. Megindult a vallások tömegbázisának felszámolása: az iskolák tananyaga a dialektikus materializmusra épült, s igyekeztek a diákokba belenevelni a tudomány mindenhatóságába vetett hitet. A falvakban „babonaellenes” kiállításokat és előadásokat szerveztek. Az állandó kampányokkal, a tömegek folyamatos mozgásban tartásával is lehetetlenné vált a rendszeres vallási élet.

Mindemellett az intézményes vallások ellenőrzésére 1950-ben felállították az Államtanácsához tartozó Vallásügyi Hivatalt (VÜH). A központi VÜH alatt tartományi és járási szinten is létrejöttek VÜH-ök. Ezek a mai napig a hivatalos valláspolitikai fő végrehajtói.

A szétagolt vallási szervezeteket, közösségeket az állam igyekezett betagozni a többi társadalmi szervezet közé, s arra kényszeríteni, hogy vegyék ki részüket a szocialista építésből. Mind az öt hivatalosan elismert intézményes vallásnak megalapították az állami szervek által felügyelt hivatalos szervezetét: 1953-ban létrejött a Kínai Buddhista Szövetség és a Kínai Iszlám Szövetség; 1954-ben a Kínai Protestánsok „Három Ön-” Hazafias Mozgalmának Bizottsága; 1957-ben pedig a Kínai Taoista Szövetség és Kínai Katolikusok Hazafias Szövetsége. E szervezetek irányították és irányítják a hozzájuk tartozó vallási közösségeket, intézményeket, papokat és szerzeteseket. A szervezetek élére párthű vezetőket állítottak.

Az 1950-es években tehát a vallások visszaszorultak, szervezeteik betagozódtak az új rendbe, működésük keretei beszűkültek. Bár köztörvényes vagy társadalomellenes bűnök vádjával sok vallási vezetőt és hívőt meghurcoltak, munkatáborba küldtek, börtönbe zártak, de a vallások szisztematikus és erőszakos elpusztítására a KKP nyíltan nem törekedett.

1966-ban, a kulturális forradalom kitörésével ez megváltozott. A „négy régi” (a régi kultúra, gondolkodás, szokások és hagyományok) ellen hadjáratot indító vörösgárdisták a vallásokat sem kímélték. A templomok többségét megrongálták vagy lerombolták, a papokat, szerzeteseket meghurcolták, megverték, munkatáborba küldték, esetenként megölték, s ugyanez történt sok hívővel, illetve a valóságügyi hivatalok személyzetével. A nyilvános vallásgyakorlás több mint egy évtizedre megszűnt Kínában, a megmaradt templomokat is bezárták.³⁷

Deng Xiaoping mérsékelt politikája

Mao halála (1976) és a *Deng Xiaoping* fémjelezte irányvonal hatalomra kerülése (1978) idején Kínában jó ideje nem zajlott vallási élet, s a vezetés nem rendelkezhetett adatokkal a vallások erejéről. *Deng Xiaoping* 1978-ban meghirdetett reformpolitikájának az az egyik leglényegesebb eleme, hogy igyekezett viszonylagos liberalizmussal megnyerni az egész lakosságot a *négy modernizálás* nagy ügyének, s nem akarja szembeállítani a népet a vezetéssel. A vallásokkal kapcsolatban az új vezetés belátta azt, hogy az emberek hitbeli meggyőződését nem tudja gyorsan megváltoztatni, illetve azt, hogy céljai eléréséhez szüksége van a vallásos emberek támogatására is. Ezért a kínai valláspolitikában új szakasz kezdődött, amelyre a – kínai viszonylatban – engedékeny szabályozás jellemző.

Az eddigi valláspolitikát átértékelték: elismerték, hogy 1957 után történtek „balos” hibák, s hogy a kulturális forradalom óriási károkat okozott az egész társadalomnak, így a vallásoknak is. Elrendelték, hogy az elkobzott templomokat, kolostorokat vissza kell adni a vallási közösségeknek (ez nem mindenhol valósult meg). Az elismert vallások „normális” tevékenységét nem akadályozták, azt az alapelvet hirdették, hogy a vallás magánügy, az államnak nincs köze ahhoz, ki miben hisz.

37 A maói valláspolitikáról bővebben lásd Salát Gergely: „Vallások Mao Kínájában.” In: Mítoszok és vallások Kínában. Sinológiai Műhely I. Szerk. Hamar Imre. Balassi, Budapest, 2000, 140-160. o., illetve nő: „Vallási kérdések a kulturális forradalom alatt.” Új Keleti Szemle 2000/1., 26-37. o.

Az 1970-es évek végén meghirdetett engedékenyebb politika – mint más területeken is – olyan következményekkel járt a vallási életben, amelyre a vezetés minden valószínűség szerint nem számított. Általánosan jellemző ez a kínai reformfolyamatra: a központi kormányzat meglazít egy-egy szabályozót, amely aztán a helyi szinteken a vártnál jóval nagyobb mértékű változáshoz, sokszor robbanásszerű átalakuláshoz vezet. Utólag aztán a vezetés igyekszik mindezt úgy feltüntetni, mintha az eredeti szándéka is erre irányult volna.

Ez történt a vallások esetében is. Minden jel szerint a pártvezetés úgy gondolta, hogy a három évtizedes ateista propaganda és elnyomás után a vallás többé nem jelentős erő, így a vallásgyakorlás szabadabbá tétele mindössze néhány idős szerzetest, papot és hívőt érint majd. A gyakorlatban kiderült, hogy a vallások nem haltak el, sőt, az emberek érdeklődése és kötődése csak fokozódott irántuk. Elmondható, hogy a vallási liberalizációval a vezetők szellemet engedtek ki a palackból – azóta tart a vallások sokszor hihetetlenül gyors térnyerése.

Ehhez hozzájárult a kínai vallások hagyományosan praktikus jellege is. A kínaiak többsége számára az istenségekkel való kapcsolat mindig is azt jelentette, hogy az adott életterületért felelős istennel igyekeztek afféle „üzletet” kötni – áldozatokért, imáért, felajánlásokért cserébe támogatást (például gyermekáldást vagy üzleti sikert) szerezni. A megélénkülő gazdasági élet, a kíméletlen verseny, a jólét fokozódása, illetve a „vas rizsestál” összetörése (vagyis az állami/vállalati ellátó rendszerek nyújtotta biztonság megrendülése) ideális feltételeket teremtett ahhoz, hogy a kínaiak ismét az égiek felé forduljanak a segítség reményében. Mindez a szervezett vallások anyagi bázisát is növeli, hiszen a kolostorok, templomok, vallási szervezetek pénzbeli támogatása mindig is „kegyes cselekedetnek” számított, s például egy kápolna restaurálásának szponzorálása – a lekötelezett istenség segítségével – növelheti a hívő cégének forgalmát vagy bevételét.

Fontos tényező a vallások újjáéledésében a marxista-leninista-maoista ideológia összeomlása. A gazdasági liberalizációnak köszönhető látványos fejlődés során a kollektivistáknak nyilvánvalóan idejétmúlttá váltak, s Kínában ideológiai vákuum alakult ki. Ezen űrt a

kormányzat a nacionalizmus propagálásával igyekszik kitölteni, ami azonban a mindennapi életben nem nyújt támpontokat. Az erkölcsi válság egyre nyilvánvalóbb – ezt mutatja a KKP, szavakban legalábbis, egyre fokozódó korrupcióellenes harca³⁸ –, ezért nagyobb tér nyílik a vallás mint életszabályozó normarendszer előtt.

Míndezek következtében az 1980-as évek eleje óta, mint a bevezetőben említettük, folyamatosan növekszik a vallásgyakorlók, a templomok, a papok és szerzetesek száma, s Kínában ma rendkívül gazdag vallási élet zajlik – ha nem is teljesen szabadon.

A vallásos kínaiak száma

A kínai Államtanács – vagyis a kormány – először és utoljára 1997-ben adott ki úgynevezett „fehér könyvet” a vallások helyzetével kapcsolatban.³⁹ Az ebben szereplő – bevallottan pontatlan – statisztikák szerint a hívők száma 100 millió. 85 ezer „vallási rendeltetésű helyet”, 300 ezer „vallási dolgozót”, 3 ezer vallási szervezetet és 74 vallási iskolát, főiskolát tartanak nyilván.

A legnépszerűbb a buddhizmus: 13 ezer templommal, 200 ezer szerzetessel és apácával rendelkezik. A taoizmusnak 1.500 temploma, 25 ezer szerzetese és apácája van. A 18 millió muzulmán 30 ezer mecsettel és 40 ezer imámmal bír, a katolikusok számát 4 millióra teszik, az ő vallásgyakorlásukat 4.600 templom és imaház, valamint 4.000 pap szolgálja. A 10 millió protestáns 12 ezer templommal, 25 ezer találkozóhellyel és 18 ezer lelkésszel rendelkezik. A fehér könyv a buddhisták és taoisták számát nem adja meg, de a többi adatból kikövetkeztethető, hogy az ő összlétszámukat körülbelül 70 millióra teszik. A buddhizmus és taoizmus követőinek száma gyakorlatilag megbecsülhetetlen – e vallásokat a hívők egyénileg és eltérő mértékben gyakorolják, s nem

38 Lásd például „CPC to Carry on Anti-corruption Campaign”, 16th National Congress of the Communist Party of China, 2002. <http://www.china.org.cn/english/features/48527.htm>.

*39 Information Office of the State Council of the People's Republic of China: „Freedom of Religious Belief in China.” October 1997. *Beijing Review*, Nov. 3-9, pp. 13-22. Az interneten lásd <http://www.china.org.cn/e-white/Freedom/index.htm>.*

esnek át semmiféle regisztráción. A muzlimok számát azon nemzeti kisebbségek lélekszámával azonosítják, amelyek hagyományosan muzulmánok.

2005 októberében az Államtanács a politikai demokráciáról adott ki fehér könyvet,⁴⁰ ebben a hívők és a klérus számát ugyanúgy 100 millióra, illetve 300 ezerre teszik, mint 1997-ben, a vallási rendeltetésű helyek számát pedig „több mint 100 ezerre”. A számok itt is bevallottan pontatlanok.

Az amerikai külügyminisztérium 2007 szeptemberében kiadott országjelentése a vallásszabadság helyzetéről más adatokat ad meg.⁴¹ A jelentés idéz egy kínai felmérést – melynek eredményeit a kínai állami média is közölte –, eszerint a 16 év felett kínai lakosságnak 31,4%-a vallásos – ez 300 millió embert jelent, vagyis a hivatalos adat háromszorosát. A felmérés szerint 40 millióan vallják magukat kereszténynek, 200 millióan pedig buddhistának, taoistának vagy „legendás személyiségek” hívének.

Jogi keretek

A vallási meggyőződés szabadságát az alkotmány is biztosítja, de ilyen irányú rendelkezéseket egy sor másik törvény is tartalmaz. Például a *Büntető törvénykönyv* szigorú szankciókat helyez kilátásba azoknak az állami hivatalnokoknak, akik a normális vallási tevékenységet súlyosan akadályozzák. Ez természetesen nem jelent európai értelemben vett vallásszabadságot: egyrészt a vallások védelme csak az öt hivatalos vallásra (buddhizmus, taoizmus, iszlám, katolicizmus, protestantizmus) terjed ki, tehát például a földalatti keresztényeket

40 Information Office of the State Council of the People's Republic of China: „Building of Political Democracy in China.” (*White paper on political democracy.*) October 2005, Beijing. <http://english.peopledaily.com.cn/whitepaper/democracy/democracy.html>.

41 Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor: “International Religious Freedom Report 2007. China (includes Tibet, Hong Kong, and Macau).” <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2007/90133.htm>.

és a szektákat továbbra is üldözik⁴²; másrészt pedig helyi káderek körében máig előfordulnak vallásellenes túlkapások.

Már 1996-ban beharangozták egy átfogó vallásügyi törvény megalkotását,⁴³ ez azonban máig nem készült el, csupán egy államtanácsi rendeletet adtak ki „Rendelkezések a vallási ügyekről” címmel, mely 2005. március 1-jén lépett hatályba.⁴⁴ A mindössze 11 oldalas dokumentum hivatott rendezni a vallásgyakorlással kapcsolatos valamennyi ügyet, s valószínűleg hosszú évekig ez lesz a terület fő jogi kerete.

A rendelet természetesen garantálja a „vallási meggyőződés szabadságát”, bár közösségi vallásgyakorlásról nem beszél. A fő megkötés a vallásgyakorlással kapcsolatban az, hogy minden vallási szervezetet, helyszínt, személyt előzetesen regisztrálni kell a helyi hatóságoknál – ennek elmulasztásával a vallásgyakorlás illegális. A szöveg klasszikus „gumijogszabály”: míg a „normális” vallásgyakorlást biztosítja (amit azonban nem definiál), a vallási tevékenységet törvényellenesnek minősíti, ha az „külföldi ellenőrzés” alatt áll, a „vallási szélsőségek” kategóriájába tartozik, vagy alkalmas a „közrend megzavarására”, a „társadalmi stabilitás veszélyeztetésére” stb. – ám ezen fogalmakat sem határozza meg. A rendelet hosszan sorolja, hogy egy megalakulandó vallási szervezetnek milyen feltételeknek kell megfelelnie, s ugyanilyen hosszú azon tevékenységek listája is, amelyeket nem folytathat külön engedély nélkül. A rendelet nagy csalódás volt mindazoknak, akik a vallásszabadság bővülését várták tőle.

A tényleges helyzet

A vallások helyzete Kínában rendkívül bonyolult. Egyik oldalról ott van több százmillió hívő – ők az 1,3 milliárdos lélekszámú

42 Gregory, Stephen: „Jiang Zemin’s Ungodly Quest for Power Ends.” *The Epoch Times*, Sep 29, 2004. <http://en.epochtimes.com/news/4-9-29/23456.html>.

43 „Law Protects Spiritual Life.” *Beijing Review*, Feb. 5–11, 1996, 5. o.

44 State Council (Order N. 426), *Regulations of Religious Affairs, promulgated November 30, 2004, effective March 1st, 2005.* <http://www.china.org.cn/chinese/2004/Dec/732346.htm>.

Kínában is komoly társadalmi erőt jelentenek –, aki szeretné, változó intenzitással ugyan, de gyakorolni vallását. A másik oldalról pedig ott van a KKP vezette állam, amely meg kívánja akadályozni, hogy a párt mellett bármely más erős, a párttól független szervezet létrejöjjön. Ráadásul a vallás sok esetben fontos politikai kérdés. A kisebbségekkel összefonódott vallások (például a tibetiek lámaista buddhizmusa és az ujugurok iszlámja) inkább a kisebbségi és biztonsági politika kérdéskörébe tartoznak. Hasonló a helyzet a katolikusoknál: a kínai törvények tiltják, hogy kínai állampolgár bármely külföldi szervezetnek legyen alárendelve, ezért a pápa főségét nem fogadhatják el. Ennek megfelelően Kínában két katolikus egyház van: egy legális „hazafias”, amely megtagadja a pápával szembeni engedelmisséget, valamint egy „földalatti”, amely illegálisan működik, s titkos csatornákon keresztül tartja a kapcsolatot a Vatikánnal. A Vatikán ráadásul – egyetlen európai államként – nem a Kínai Népköztársasággal, hanem Tajvannal tart fenn diplomáciai kapcsolatot, ami tovább bonyolítja a kínai katolikusok helyzetét.⁴⁵ A rohamosan terjedő protestantizmus az angolszász befolyás erősödésével fenyeget – a kínai protestáns közösségek jó részének létrehozói és támogatói ugyanis fundamentalista amerikai közösségek. Jelentősebb politikai problémák csak a kínaiak körében honos mahájána buddhizmussal és a taoizmussal kapcsolatban nem merülnek fel – ezek hívei teszik ki a vallásos emberek túlnyomó többségét –, bár az ezek tanaiból merítő „szekták” (például a Falungong) már üldözendők.

A gyakorlatban a vallási élet szabadsága helyről helyre, időről időre változik. A meglehetősen tágran értelmezhető jogszabályok lehetővé teszik, hogy a helyi hivatalnokok saját hajlamaik és az aktuális helyzet szerint kezeljék a vallási ügyeket. Egyes helyeken nem avatkoznak bele a vallási tevékenységbe; máshol viszont, ahogy lényegében valamennyi nemzetközi jogvédő szervezet felhívja rá a figyelmet, akár erőszakkal is fellépnek az általuk „nem normálisnak” tartott vallásgyakorlással szemben. Míg egyes párthű vallási vezetők

45 A kínai katolikusokról bővebben lásd Salát Gergely: „Katolikusok a Kínai Népköztársaságban.” *Vigília*, 2004/7. 504-517. o.

részévé váltak a nómenklatúrának, vagy legalábbis kapcsolatban állnak a legfelsőbb vezetéssel,⁴⁶ addig más papokat, szerzeteseket, híveket letartóztatnak, börtönbe vetnek, munkatáborba küldenek⁴⁷.

A szellemet már kiengedték a palackból – Kínában a vallásokat jó ideig nem fogják tudni visszaszorítani. Ennek a vezetés is tudatában van, s fő céljának e téren nem a visszaszorítást, hanem a vallási tevékenység ellenőrzését tartja. Kínával kapcsolatban a közeli évtizedekben a legfőbb kérdés az lesz, hogy a gazdaság feletti befolyás fokozatos gyengülésével a párt képes lesz-e megőrizni hatalmát a társadalom többi szférája felett. A vallások esetében ez egyelőre sikerült – hogy ez később is így lesz-e, azt még senki nem tudja.

46 *Fu Tieshan pekingi (házafias) katolikus érsek például 2003-tól az Országos Népi Gyűlés – a kínai parlament – alelnöke* (http://chinavitae.com/biography/Fu_Tieshan%7C446).

47 *Human Rights Watch: „China: A Year After New Regulations, Religious Rights Still Restricted. Arrests, Closures, Crackdowns Continue.”* <http://hrw.org/english/docs/2006/03/01/china12740.htm>.